

Suomen Radiosähköttäjäliitto
Helsinki

Suomen Kirjastoseura pyytää täten kunnioittavasti Teitä lähettämään edustajanne neuvottelukokoukseen, jossa on tarkoitus pohtia yhteistoiminnan aikaansaamista merimiesten kirjastoasiassa. Kun tällaista työtä on erikseen tehty ja suunniteltu eri järjestöissä, mutta toisaalta on todettu sen Suomessa toistaiseksi jääneen heikolle ja hajanaiselle kannalle keskityksen ja keskuskirjaston puuttuessa, Suomen Kirjastoseura on rohjennut tehdä aloitteen yhteisiin neuvotteluihin ryhtymiseksi.

Suunnitellulle alustavalle neuvottelukokoukselle, joka pidetään maanantaina joulukuun 8 p:nä klo 10, on Suomen Laivanvarustajain Yhdistys luovuttanut käytettäväksi kokouspaikan yhdistyksen huoneistossa Eteläranta 10 7.kerros. Kokouksessa on tarkoitus alustuksena yleiseen keskusteluun kuulla selostuksia tähän saakka järjestetystä kirjastotoiminnasta merimiesten keskuudessa sekä esitellä kapteeni Hannes Heikkisen laatima suunnitelma Merenkulkukirjaston ja sitä ylläpitävän Merenkulkukirjastoseuran perustamiseksi. Järjestöjä velvoittavia päätöksiä ei tässä kokouksessa ole tarkoitus tehdä, vaan neuvotteluja jatketaan siinä tapauksessa, että aihetta näyttää olevan.

Suomen Kirjastoseuran puolesta

Helle Kannila
puheenjohtaja

Anna-Maija Castrén
sihteeri

Kutsu kokoukseen on lähetetty seuraaville:

Merenkukkuhallitus	Suomen Laivanvarustajain yhdistys
Merimieslähetyt	Suomen Laivastoliitto
Merimiesten opintotoimikunta	Suomen Merimies-Unioni
Merityökomitea	Suomen Radiosähköttäjäliitto
Suomen Konemestariliitto	Työväen Sivistysliitto
Suomen Laivapäällysteliitto	Valtion kirjastotoimisto

8/12-57 041070
KEB

M e r e n k u l k u k i r j a s t o .

Meriväki tulee työnsä laadun vuoksi elämään siinä määrin eristettynä, etteivät he samalla tavalla kuin muut voi nauttia yhteiskunnan jäsenilleen tarjoamista erilaisista sivistyksellisistä eduista. Näissäkin oloissa on kuitenkin runsaasti mahdollisuuksia järjestelmälliseen opiskeluun ja henkiseen virkistykseen, jos vain on tarjolla riittävästi monipuolista kirjallisuutta. Tästä syystä on eri maissa tehty yrityksiä hankkia laivoihin, majakoihin ym kirjakkoelmia. Kuitenkin vasta viimeisten vuosikymmenien aikana kirjastotyö meriväen keskuudessa on eräissä maissa saatu tarkoituksenmukaisesti keskitetyksi ja vakinaisesti järjestetyksi.

Englannissa on laivakirjastotoiminta ollut vuodesta 1919 lähtien "The Seafarers' Education Service" hallussa. Tämän elimen muodostavat eri merenkulkujärjestöt yhdessä, mutta rahoittajina toimivat pääasiassa laivanvarustajat.

Yhdysvalloissa perustettiin laivakirjastotoimintaa varten vuonna 1921 järjestö "The American Merchant Marine Library Association". Sitäkin avustavat varustamot, mutta se järjestää vuosittain myös yleisiä kirjakeräyksiä.

Pohjoismaissa on Norja ensimmäisenä huolehtinut laivojen varustamisesta säännöllisesti hoidetuilla kirjakokoelmilla. Vuonna 1909 perustettiin "Komite for Statens vandrebiblioteker for sjømenn", jossa ovat edustettuina merenkulkuviranomaiset, varustamot ja meriväki sekä kirjastoasiantuntemus. Norjalainen merikirjallaitos on kehittynyt sellaiseen muotoon, että laivoissa on vuodesta 1926 lähtien kiinteä kirjasto, johon kuuluu 150-800 kirjaa. Tässä yhteydessä sopinee mainita, että norjalaisessa M/S "Sagassa" lainattiin ajalla kesäk. 1925 - lokak. 1928 eli 2 v. 4 kk. aikana 2500 kirjaa eli 90 kirjaa henkeä kohden.

Ruotsissa perustettiin v. 1930 itsenäiseksi laitokseksi siirtokirjastoja laivoihin keskuskirjasto "Svenska Sjömansbiblioteket", joka on saanut huoneiston kaupungin kirjastosta. Sitä tukee huomattavasti valtio.

Tanskassa on toiminnassa v. 1936 perustettu keskuskirjasto "Sjofartens bibliotek", josta niinikään lähetetään siirtokirjastoja, minkä lisäksi sen yhteydessä on erityinen opintokokoelma merenkulkuun liittyvien eri tiedonalojen opiskelua varten.

Tanskalaisista merenkulkukirjastolaitosta perustettaessa sulautuivat yhteen useat pienemmät meriväelle tarkoitettut kirjastot. Se toimii nyt siten, että Köpenhaminassa oleva pääkirjasto hoitaa koko laitoksen asiat m.m. laivojen kiertokirjastot. Kiertokirjasto on kirjakaappi, jonka "kiinteässä osassa" olevat n. 15 tietokirjaa seuraavat aina kaappia ja pysyvät laivassa. "Kiertävässä osassa" on n. 50 kirjaa, joita laivat voivat vaihtaa keskenäänkin.

kaappia ja pysyvät laivassa. "Kiertävässä osassa" on n. 50 kirjaa, joita laivat voivat vaihtaa keskenäänkin.

Suomessa on tanskalaista laivakirjaston käyttänyt esikuvanaan v. 1940 perustettu "Ålands Skeppsbibliotek". Sillä oli v. 1952 kierto- kirjastoja 44, joissa oli keskimäärin 46 kirjaa kussakin. Vuoden 1951 lopussa oli laitoksella kaikkiaan 1440 kirjaa.

Pitkäaikaisin kokemus merikirjastoalalla maassamme lienee Suomen Merimieslähetyssseuralla, joka kuitenkin lienee menettänyt suuren osan kirjoistaan toisen maailmansodan aikana.

Suomen Merimies-Unioni - Finlands Sjömans-Union r.y. on vuodesta 1927 harjoittanut merimieskirjastotoimintaa ja lienee se päässyt muita pitemmälle tällä alalla.

Suomen Laivastoliitto aloitti merikirjastotoimintansa v. 1945. Se ei kuitenkaan liene vielä päässyt suuriin tuloksiin.

Svenska Folkskolans vänner on myös aikopinaan toimittanut kirja- kaappeja majakoille.

Maassamme laivakirjastotoiminnan alalla tehtyjen aloitteiden runsaus osoittaa, ettei työn tärkeydestä ole epäilyä. Meillä olisi vain pyrittävä saamaan aikaan voimien keskitystä luomalla yhteinen organisaatio, joka ylläpitäisi myös alan keskuskirjastoa.

Maamme merenkulkukirjastoa perustettaessa on meillä hyvä tilaisuus tutkia aikaisempien kirjastojen toimintaa ja ottaa oppia saaduista kokemuksista. Nyt on kuitenkin huomioitava omat erikoiset oloimme ja todelliset rahoitusmahdollisuudet. Kun tutkimme aikaisempia laivakirjastoja ja ajattelemme meillä vallitsevia oloja, huomaamme helposti, että tanskalainen järjestelmä olisi lähinnä sopivin meillekin, jos sitä vielä kehitetään huomioimalla muutkin kokemukset. Seuraava on eräs ehdotusluonnos merenkulkukirjaston järjestämiseksi:

1. Merenkulkujärjestöt ja muut asianomaiset perustavat yhteistoitosta Merenkulkukirjastolaitoksen (Sjöfartsbibliotek).
2. Merenkulkukirjastoon kuuluvat Helsingissä sijaitseva keskus-kirjasto ja laivoissa olevat kiinteät kirjastot norjalaiseen tapaan.
3. Laivakirjastot järjestetään tanskalaisen esikuvan mukaan niin, että niissä on pysyvä tietokirjaosa (15 kirjaa) ja vaihtuva kaunokirjallisuusosa (50 kirjaa).

Vaihtuvassa osassa olevat kirjat vaihdetaan tarpeen mukaan keskus-kirjastossa. Kuitenkin voivat laivat vaihtaa kirjoja myös suoraan keskenään. Tässä vaihdossa olisi noudatettava vain vastaavan kappaleluvun säilyttämistä, jolloin kirjanmäärä laivoissa pysyy muuttumattomana s.o. vallitsee "juokseva järjestelmä", mikä on uutta tällä alalla. Tämä on kuitenkin välttämätöntä, jos kirjojen vaihto halutaan saada joustavaksi. Tässä on nimittäin huomioitava se, että Suomessa vallitsee lainkin mukaan kaksikielisyys, mikä asettaa meikäläisen merenkulkukirjaston järjestelyn erikoisasemaan muiden maiden vastaaviin laitoksiin nähden.

Kustannuksia ajatellen tulee kiinteiden laivakirjastojen käyttö edullisimmaksi, ja tyydyttävät tulokset saavutetaan nopeimmin, sillä voidaan olettaa, että kussakin laivassa itse valmistetaan kirjakaappi, joita varten voidaan toimittaa piirustukset esim. julkaisemalla ne merenkulkulehdessä.

Lainaustapaan ja tilastoon nähden voitaneen ottaa esimerkkiä Ålands Skeppsbibliotekin järjestelyistä. Tarpeen vaatiessa voidaan toiminta yksinkertaistaa mahdollisuuden rajoissa.